



Ütopyadan Gerçeğe Türk Tarih Tezi

Bekir BİÇER*

Tarih, geçmişten günümüze kadar çoğunlukla kralların ve saray çevresinin ilgi odağı olmuştur. Bu durumun ana sebebi tarihin iktidarlar için en kullanışlı araç olmasıdır. Sultanlar neyin, nasıl yazılmasını istemişlerse çoğu zaman tarih onların istediği şekilde yazılmıştır. XIX. yüzyıldan itibaren tarih insanlığın daha çok gündemine girmiştir. Bu durumun en önemli sebebi tarih bu yüzyılda bilim olmuş ve bu çağ tarih çağı adını almış tarih toplumsal kabul görmüştür. İkincisi ise Fransız ihtilalinden sonra Avrupa'da imparatorluklar yıkılmış ve milli devletler kurulmuştur. Devletler dinin boşalttığı alanı milli değerlerle doldürmüştür. Bu sebeple iki yüz yıldır insanlar tarihle daha çok meşgul olmuştur. Başta Avrupa devletleri olmak üzere yeni kurulan devletler ulusal bağımsızlık, ulusal egemenlik ve laiklik temeli üzerinde yükselmiştir. Ulusal değerler ve ulusçuluk politikaları dünyanın hemen her yerinde devlet politikası olmuştur. Milliyetçiliği besleyen en önemli unsur tarihin ideolojik olarak yorumlanması ve kullanılmasıdır.

Avrupa'da başlayan teknik, ekonomik, bilimsel ve sosyal değişimlere paralel olarak XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı İmparatorluğu da batılılaşmaya başlamış, XIX. yüzyılda devlet adamları her alanda köklü ıslahatlar yapmış ancak devlet çöküşten kurtarılamamıştır. Batılılaşma çabalarıyla birlikte Osmanlı toplumunda Genç Osmanlılar ve Jön-Türk hareketleri adıyla bilinen yenilikçi aydın bir sınıf doğmuştur. Jön Türkler-İttihatçılar 1908 II. Meşrutiyetten itibaren 1918'e kadar Osmanlı İmparatorluğunu yönetmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti girdiği bütün savaşlarda yenilmiş, Anadolu dahil bütün toprakları işgal

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak., Tarih Bölümü, bbicer@erbakan.edu.tr,

edilmiştir. İttihatçılar bu dönemde Türkçü bir politika izlemiş ve imparatorluk milli devlet olmaya doğru evrilmiştir. İttihatçıların Türkçü politikaları imparatorluğun çöküşünü hızlandırmıştır. Ancak İttihatçılar zamanında milliyetçilik seçkin bir aydın ve asker düşüncesi olarak kalmış ve halkta ciddi bir karşılık bulamamıştır.

1918'de Mondros Mütarekesinden sonra Anadolu işgal edilince sivil halk tarafından Kuvayı Milliye adıyla yerel direniş cemiyetleri kurulmuştur. Anadolu'daki işgal ve çatışmaları kontrol etmek için padişah, Mustafa Kemal'i 9. Ordu Müfettişi göreviyle Anadolu'ya göndermiştir. Mustafa Kemal öncülüğünde başlayan üç cephede üç yıl süren Kurtuluş Savaşı 1922'de zaferle sonuçlanmıştır. Mustafa Kemal, savaş döneminde halktan destek alabilmek amacıyla yayınladığı bütün bildiri ve belgelerde dini değerleri yoğun olarak kullanmış ve millî değerlere çok az yer vermiştir. Örneğin bütün bildiri, yazı ve konuşmalarına besmele ile başlamış ve padişaha saygı gösterisinde bulunmuş, konuşma ve yazılarını ayet ve hadislerle yer vermiştir. Mustafa Kemal, lise yıllarından itibaren milliyetçi, cumhuriyetçi ve laik olmasına rağmen savaş yıllarında siyaseten dindar, Osmanlıcı hatta kimi zaman ümmetçi gibi bir politika izlemiştir. Öyle ki muhalifleri tarafından padişah karşıtı ve cumhuriyetçi olduğu iddia edildiği zaman bile öyle olmadığını yemin ederek yalanlamakta bir sakınca görmemiştir.¹

Mustafa Kemal, halkın dindar olduğunu bildiği için bütün hareket ve ilişkilerinde dinî değerlere saygılı olmuş hatta milliyetçi bir lider olarak cihat meydanında bir mücahit olarak yer almıştır. Millî değerler yerine ısrarla ve tekrarlar dini değerleri öne çıkarmıştır. Hatta bu konuda o kadar ileri gitmiştir ki Kazım Karabekir bu durumun din istismarı olduğunu ve ülkeye zarar vereceğini söyleyerek Mustafa Kemal'i uyarmıştır. Mesela Milli Mücadele dönemi belgelerinde Türk adı çok az kullanılmış onun yerine Osmanlı halkı, İslam halkı, İslamlar, İslami unsurlar, Müslümanlar, soylu milletimiz, Osmanlı kavmi, ahaliyi İslam, ekser-i İslam, Ümmet-i Muhammed, Türkler ve Kürtler gibi dini terminolojiye uygun ifadeler kullanılmıştır. Türk ve Türkiye adları ilk defa Amasya Görüşmelerinde geçmiştir. 1921'de hükümet TBBM adını kullanana kadar meclisin adı BMM'si olarak kalmıştır. Mustafa Kemal, Türkiye yerine ısrarla Osmanlı vilâyetleri, Osmanlı vatanı, Anadolu-yı Şâhane isimlerini kullanmak durumunda kalmıştır. Bağımsızlıkla ilgili her belgede 'Milli Sınırlar içinde vatan bir bütündür' demiş ancak millî sınırın içeriği ve çerçevesi Türklerle doldurulmamıştır. Çok ilginçtir ki

¹ Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, edit, N. Bayramoğlu- K. Güran, Kaynak Yayınları, Ankara 2015, s. 39, 30.

erken dönemlerde bazı belgelerde Türkiye adı bile Türkiye şeklinde kullanılmıştır. Çünkü o yıllarda Türk ve Türkiye adı o kadar yaygın kullanılmıyordu. Millî Mücadele dönemi belgelerinde Türkçülük ve laiklikten hiç söz edilmemiştir.

1922'den sonra Mustafa Kemal önceki bütün söylediklerini unutup ve yok sayarak yeni bir söylem geliştirmiştir. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Mustafa Kemal, Türkçü, milliyetçi, laik, seküler ve yer yer pozitivist bir dil kullanmıştır. Türkiye halkının din, milliyet, mezhep, etnik farklılıkları dikkate alınmadan herkesi Türk ve laik yapmaya zorlamıştır. Mustafa Kemal; Kurtuluş Savaşı'nın lideri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, Türkiye'nin ilk Cumhurbaşkanı, Atatürkçü düşüncenin mimarı, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin teorisyeni ve pratisyenidir. Bu noktada Atatürk ile Türkiye Cumhuriyeti özdeşleşmiştir. Bu yüzden Mustafa Kemal'in Millî Mücadele ve İnkılaplar devrindeki söylem ve eylem farklılıkları ciddi bir eleştiri konusu olamamıştır.

Cumhuriyet tarihinin doğru anlaşılması konusunda gözden kaçırılmaması gereken en önemli husus şudur. Mustafa Kemal'in hayatında 1923 öncesi ve sonrası olmak üzere kesin sınırlarla ayrılmış iki dönem vardır. Birinci dönemde geleneksel dindar (Sünni, Kürt, Alevi) toplumun bütün kesimleri ile iş birliği yapmış ve savaşı o halkların desteği ile kazanmıştır. Mustafa Kemal, Cumhuriyetin ilanı başta olmak üzere inkılapları bir grup aydın ve subayla birlikte yapmıştır. Yani ciddi olarak halkın cumhuriyet talebi ve cumhuriyete katkısı olmamıştır. Hatta en yakın silah arkadaşlarından Kazım Paşa, Rauf Bey ve Ali Fuat Paşa bile inkılapların yapılırken dışlanmışlardır. Halka rağmen ve halkçı bir yönetim kurulmuştur. Bu gerçeği Mustafa Kemal şöyle ifade etmiştir: "Milletin vicdanında ve istikbalinde ihtisas ettiğim büyük tekâmül istidadını, bir milli sır gibi vicdanımda taşıyarak peyderpey, bütün heyeti içtimaiyemize tatbik ettirmek mecburiyetinde idim."² Nutuk'ta açıkça belirtildiği gibi "doğru olduğunu yalnız kendisinin bildiği ve tek başına uygulamaya konulduğu bir projesi ve bir nihai hedefi vardır. Dikkat edilirse biz değil, "ben"; "vicdanımız" değil, "vicdanım"; "birlikte uygulamak", hatta "uygulanmasına çalışmak" değil, "uygulatmaktır."³

İnkılaplar yapılırken Millî Mücadeleyi bir cihat olarak gören, Kurtuluş Savaşını şehitlik ve gazilik ruhu ile kazanan dindar halk ciddi baskılara maruz kalmış ve tek tipçi, baskıcı politikaların kurbanı ol-

² Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, s. 30, 39.

³ Taha Parla, *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları*, c. 1, İletişim Yayınları, İstanbul 1991, s. 34, 35.

muştur. Bir kısmı Millî Mücadeleye destek veren halk bile inkılaplar döneminde hain, gerici, yobaz, devlet ve devrim karşıtı olarak muamele görmüştür. Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşını işgalcilere, inkılapçı savaşı ise halka karşı yapmıştır.⁴

Batı emperyalizmi karşısında Osmanlı İmparatorluğu bütün topraklarını kaybetmiş ve çökmüştü. Türkiye batının işgaline karşı direnmiş, ekonomik yokluk ve insan kaynaklarının kıtlığına rağmen çok zor şartlarda bağımsız bir devlet kurulmuştu. Bu rağmen Cumhuriyetin kurucularının daha rasyonel olmaları beklenirdi. Çünkü geri kalmışlık öncelikle kültürel ve sosyal bir olgu değil, bilimsel, ekonomik ve teknolojik bir durumdu. Fakat devletin genel politikasına bakılırsa her şey bilime endeksli gibi ama fiili durum ise kalkınmacılığın önüne inkılapçılık, bilimin yerine ideoloji geçirilmiştir. Örneğin ülkenin teknik, ekonomik ve sağlıkla ilgili birçok ihtiyacı varken öncelikli olarak Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi kurulmuş ve burada Sinoloji, Sümeroloji ve Hungaroloji gibi bölümler açılmıştır.

1920 Türkiye'sinin siyasi, ekonomik, hukuki, askeri ve sosyal yapısında bir reform ihtiyacı şüphesiz vardı ve köklü yeniliklerin yapılması zorunlu idi. Yeni bir devlet kurulmuş ve bu devletin baştan sona yeni olması gerekiyordu. Bu anlaşılabilir bir durumdur. Ancak inkılapların önceliği, yapılış şekli ve kullanılan yöntem hep tartışıla gelmiştir. İnkılaplar devlet zoru ve baskısı ile yapıldığı için makul çoğunluk Kemalist ideolojiye ve inkılaplara hep mesafeli durmuştur. Bu otoriter, buyurgan ve tepeden inmece yönetim ve yapının olumsuz etkileri günümüzde hâlâ devam etmektedir.

Bu girişten sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk Tarih Tezi ana hatları ile tespit edilecek ve sonra tenkidi yapılacaktır. Türkiye Cumhuriyeti 1923'te kurulduktan sonra 1934 yılına kadar her alanda köklü inkılaplar yapılmıştır. Bu inkılaplar içinde tarih alanında yapılan yenilikler önemli bir yer tutmaktadır. Mustafa Kemal tarih alanındaki politikasını ve projesini iki önemli adımla gerçekleştirmiştir. Birincisi Nutuk'un hazırlanması ve okunmasıdır. Nutuk, 19 Mayıs 1919'dan 1926 yılı sonlarına kadar geçen süre zarfında Mustafa Kemal Paşa'nın olaylara ve şahıslara bakışını, değerlendirmelerini yansıtır. Ayrıca muhteva itibariyle yeni rejimin durumu, inkılabın metodu, başlangıç ve gelişme safhaları, geçirdiği aşamalar, mâruz kaldığı tehlikeler ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Ele alınan konular Atatürk'ün kendi siyasî anlayış ve düşünceleriyle şekillendirilmiştir. Nutuk'la Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihe nasıl bakması gerektiği kurgulanmıştır.

⁴ *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, C.VI, s. 407-412.

İkincisi 1931 yılında Türk Tarih Kurumu'nun kurulması, 1932 yılında I. Türk Tarih Kongresinin yapılması ve bu kongrenin tarihçiliğimizin ulusal ve evrensel ölçütlerinin belirlenmesidir. Tarih kongresinden sonra tarihçiler tarafından Tarih adıyla dört ciltlik bir kitap yazılmış ve 1932 yılında basılmıştır. Tarih kitabının dördüncü cildi Nutuk'un genişletilmiş şeklidir. Bu kitap lise ve üniversitelerde ders kitabı olarak okutulan kitapların muhtevası ile aynıdır. İçerik ve kapsamında ciddi bir düzeltme yapılmamıştır.

Tarih II kitabından Türkiye Cumhuriyeti'nin tarih bilgisi, algısı ve politikalarını tespit etmeye çalışalım. Kitabın giriş bölümü şöyledir: "1000 yıldan fazla süren İslamlık- Hristiyanlık davalarının doğurduğu husumet duygusu ile mutaassıp tarihçiler bu davalarda asırlarca İslamlığın önderliğini yapan Türklerin tarihini kan ve ateş maceralarından ibaret göstermeğe çalıştılar. Türk ve İslam tarihçiler Türklüğü ve Türk medeniyetini İslamlık ve İslam medeniyeti ile kaynaştırdılar. İslamlığı önceleyip binlerce yıla ait devreleri unutturmayı ümmetçilik siyasetinin icabı ve din gayreti vecibesi bildiler.

Daha yakın zamanlarda Osmanlı İmparatorluğuna dahil bütün unsurlardan tek bir milliyet yaratmak hayalini güden Osmanlılık cereyanı da Türk adının anılmaması, milli tarihin yalnız ihmal değil, hatta yazılmış olduğu sayfalardan kazınıp silinmesi yolunda üçüncü bir amil halinde diğerlerine eklendi. Bütün bu menfi cereyanlar, tabii olarak, mektep programları ve mektep kitapları üzerinde dahi tesir gösterdi ve Türklüğün, çadır, aşiret, at, silah ve muharebe mefhumları ile eş anlamlı tutulması geleneği mektep kitaplarımıza kadar girdi. Türk Tarihinin, inkâr edilmiş ve unutturulmuş simasını ve mahiyetini, bütün hakikatleri ile meydana çıkarabilmek için çalışmakta olan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti bir kısım azâsını tarih tedrisatındaki bu boşluğu doldurabilecek bir kitap hazırlamağa memur etti."⁵

"Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu iradesi modernleşmek ve millileşmek hedefleri çerçevesinde gerçekleştirdiği inkılâpların Türk millileşme hareketini daha seküler/laik bir düzleme oturtmaya çalışmış ve Osmanlı geleneği ile bağları koparmaya yönelik adımlar atmıştır. Türkiye'de "Umumi Tarih" ders kitabı olarak okutulan Avrupalıların yazdıkları tarih kitaplarında Türkleri barbar ve medeniyet yaratmaktan uzak ikinci sınıf bir halk olarak tanımlama tahrikleri yanında Avrupa merkezci bakış açısı geçerli olmuştur. Buna bir tepki olarak milli kökeni Orta Asya Türklüğüne bağlama girişimlerini içeren "Türk Tarih Tezi" ortaya çıkarılmıştır. Malum olduğu üzere "Türklerin Orta As-

⁵ Tarih II, *Orta Zamanlar*, İstanbul 1931, s. 1.

ya'dan başlayarak dünyaya yayılmaları ile her coğrafyada medeniyetin asıl başlatıcısı olduklarını" işleyen bu tepkisel tez ve bu teze uygun yazılan kitaplar/ders kitapları medeniyet kaynağı, profan bir "ulus" kurgusu sunmuştur. Daha çok "Türklerin kaynağını oluşturduğu eski kadim medeniyetleri (Hitit/Eti, Sümer, Yunan, Mısır vd.) ele alan bu tarih yazımına uygun bu amaçla oluşturulan Tarih I-II-III-IV ders kitaplarında Türklerin "göçebe" ama "yüksek kültür yaratıcısı ve taşıyıcısı" olarak askeri başarılarına, toplumsal üstünlüklerine yer verilmiştir."⁶

Türkiye'nin yeni tarih tezi bazı bilim insanları arasında tedirginliğe sebep olmuş ve endişelerini beyan etmek istediler ancak tarih anlayışını eleştirenlerin akıbetleri pek te hayırlı olmamıştır. Nitekim Atatürk'ün bizzat destek vererek düzenlenen Birinci Türk Tarih Kongresi'nde Zeki Velidi Togan oluşturulan kuramın bazı kısımlarını (Kumlar altında kalan şehirler ve Büyük Kuraklık) sorgulayınca sistemli bir muhalefete maruz bırakılarak, kongre ve sonrasında bilgisizlik ile suçlanmış, ayrıca tezin genel çerçevesine karşı bir duruş sergilememesine rağmen, sonuç olarak ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.⁷

Türk tarihçileri yeni tarih tezine uygun olarak yeni bir anlayış inşa edebilmek için ümmetçi- İslamcı tarih yorumunu terk edip milliyetçi bir tarih anlayışını benimsemişlerdir. İlk dönem Türk tarihçileri Türk-İslam tarihini yeniden yorumlamış ve İslam tarihine batılı oryantalistlerden daha katı yaklaşmış ve ağır eleştirilerde bulunmuşlardır. Türk Tarih Kurumunun yayınladığı Tarih II kitabında Araplar ve İslamiyet şöyle anlatılmıştır: "Araplar bedevi denilen göçebelerden ibarettir. Arabistan'ın haşin iklim ve tabiatı bu göçebelerin hayat ve adetlerindeki ilkelliği devam ve muhafaza ettirmiştir. Bedeviler çadırlarda yaşarlar. Süt, bulgur, bulunan yerlerde hurma, külde pişmiş arpa ekmeği ile geçinirler. Kertenkele ve çekirge de yerler. Bütün işleri kadınlar görür."

"Kâbe, zar şeklinde, insan boyunda dört duvardan ibaretti; duvarlar harçsız, adi taştan yapılmıştı. Binanın çatısı da yoktu; dört köşesinde dört taş vardı. Bunların en meşhuru Hacer-i Esved denilen bir Kara taşı. Kâbe çok eskidir. Ne vakit ve kimler tarafından yapıldığı bilinmiyor. Arap ananesi Kabe'nin inşasını İbrahim Peygambere atfetmektedir." "Bu mukaddes Karataş ananesi aynen Friklerde de vardı. Friklerin mukaddes sayarak ihtiram ve ibadet ettikleri Karataş bugünkü Afyon Karahisar şimalinde kadim Pessinüs şehrinde bulunuyordu."

"Arapların yazı lisanı bir türlü, konuşma lisanları başka türüdür.

⁶ Ahmet Şimşek- Funda Aslan, "Milliyetçi Tarihten Milli Tarihe" *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014, s. 6, 7.

⁷ M. Şükrü Hanioğlu, *Atatürk Entelektüel Biyografi*, Bağlam Yayınları, İstanbul 2023, s. 637-638.

Arap lisanı, Sami lisanların en zenginidir. Bu da Müslüman şairlerin ve hatiplerin bilhassa Müslüman Türklerin Arap lisanını işlemelerinden ileri gelmiştir. Arap lügatini yapan bir Türk'tür."

"Muhammed'in çocukluğuna ve gençliğine ait malumata sonradan katılmış çok uydurma şeyler vardır; onun vatandaşlarını dine davete başladıktan sonraki hayatı daha çok malumdur. Muhammet 40 yaşına geldiği zaman vatandaşlarını, kendinin bulduğu ve doğru olduğuna inandığı yeni bir dine davete başladı. Muhammed'in davet ettiği bu dine o zamanın haniflerine denildiği gibi "İbrahim dini" yahut boyun eğme manasını ifade eden "İslam" denilmiştir. Muhammet, Mekkelileri on iki yıl mütemadiyen bu dine davet etmiş ise de bu müddet içinde ancak 150 kadar adama İslamiyet'i kabul ettirebilmiştir.

"Muhammet birdenbire Allah'ın Resulüyüm diyerek ortaya çıkmıştır. O, Arapların ahlak ve adetlerinin pek fena ve pek iptidai ve ıslaha muhtaç olduğunu anlamış, bunları ıslah için tenha yerlere çekilerek senelerce düşünmüş ve yıllarca tefekkürden sora kendisinde vahiy ve ilham fikri doğmuştur. Bütün iptidai kavimler gibi, Araplar da şairlerin, akil erdiremedikleri kuvvetlerden ilham aldıklarına inanırlardı. Bu kuvvetler Araplar için cinlerdi. Cinler, güya, kahinlere kayıptan haber vermek kudretini ilham ederlerdi. Bu nevi itikatlar Arabistan'da her zaman o kadar canlı ve derin olmuştur ki Muhammet dahi cinlerin varlığına samimi olarak inanmıştır. O, hakikaten cinlerin şairlere şiiir ilham ettiğine kani idi."

"Hakikatte Peygamberin ilk söylediği Kuran ayetlerinin ne olduğu kat i surette malum değildir. Muhammet uzun bir devirdeki tefekkürlerin mahsulü olan ayetleri lüzum ve ihtiyaçlara göre takrir ediyordu. Bununla beraber kendisini tahrik eden kuvvetin tabiat fevkinde bir mevcudiyet olduğuna samimi surette kani idi. Muhammed'i harekete getiren ilk etken bu samimi heyecanlar olmuştur. Muhammet başlangıçta sözlü olarak dini hitabette bulunan bir vaiz oldu. Vaizlikten Nebiliğe, Nebilikten nihayet Allah'ın Resulü haline geçti."

"Hukuki hükümler zaman ve mekân içinde içtimai heyetlerin uğradıkları değişikliklere göre değişe geldiğinden on dört asır evvelki zaman ve mekânın ihtiyacına göre lüzumlu ve kâfi görülmüş olan esaslar yerine bugün birçok çeşitli kanunlar ve usuller konulmak zureti görülmüştür. Bunlar dahi ebedi olmayıp zamanla değişmeğe mahkumdurlar."

"Muhammet sağ iken Kuranın ayetleri bazı adamlar tarafından derilere, kemiklere, çömlek parçalarına, hurma dallarına yazılmış ise de bir arada toplanmamış, ayrı ayrı parçalar halinde kalmış idi. Birinci

defa Ebubekir'in hilafeti esnasında ve son defa olarak halife Osman devrinde toplanmıştır. Kuranın tertibinde yalnız surelerin uzunluğu ve kısalığı gözde tutularak uzun sureler baş tarafa, kısaları en nihayetine konulmuştur.”

“Muhammed'in Yahudilerden gördüğü muhalefet daha şedit olmuştur. Muhammet Arapları tatmin ve Yahudileri bertaraf etmek suretiyle adım adım muvaffak oldu. Fakat, İslamiyet ancak Arap Yarımadasının hudutlarını aştıktan ve Arap olmayan kavimler, bilhassa Türkler tarafından kabul edildikten sonradır ki, büyük bir din haline geldi. Arap olmayan kavimler İslamiyet'i hırsıyla benimsediler, halbuki asıl Araplardan olan sınıflar İslamiyet'i, tahakküm etmek için bir siyaset vasıtası olarak kullandılar. Nihayet nüfuz ve iktidar Arap olmayan Müslüman kavimlerin ellerine geçti. Araplar adeta çöllerine döndüler.”

“Muhammed'i ve onun nasıl bir din müessisi ve dini bir devlet reisi olduğunu anlayabilmek için onun bilhassa askeri faaliyetlerini tetkik etmek lazımdır. Aksi takdirde Muhammed'i, her şeyi bir melekten alan ve aynen muhitine tebliğ eden ümmi, cahil, hissiz hareketsiz bir put derekesine indirmek hatasından kurtulmak mümkün olmaz. Halbuki Muhammet denilen şahsiyet bizatihi mütehassis, mütefekkir, müteşebbis ve muasırlarının en yükseği olduğunu yaptığı işlerle ispat etmiş bir varlıktır.”

“Muhammet gerek dini meselelerde gerek içtimai hususlarda bir ıslah yapmak lazım geldiği zaman, kendini hiçbir şeyle bağlı görmemiştir. Daima tekamüle doğru yürümüştür. Ölüm, bu tekamülü birdenbire kesti. Muhammet'ten sonra İslam aleminde görülen durgunluk ve gerileme sebebi Muhammet'te değil, onun haleflerinin Muhammed'in mesleğinin ruhunu değil, metnini almalarında aramalıdır. Bu büyük hakikat ancak Türkiye Cumhuriyeti devrinde hakkı ile idrak edilmiş ve icapları yapılmıştır.⁸

Metinden anlaşılacağı gibi Muhammet'ten sonra durgunluk ve gerileme devri başlamıştır. Çünkü onun halefleri (sahabe) onu doğru anlayamamıştır. Muhammet ancak Türkiye Cumhuriyeti devrinde hakkı ile idrak edilmiş ve doğru din için ne gerekiyorsa o yapılmıştır.

İslamiyet'i ağır bir şekilde eleştiren tarih kitabı Türklüğü inşa etmek ve yüceltmek için şöyle demiştir: “Beşer tarihinde, Türkler kadar çok ve büyük devletler kuran bir ırk gelmemiştir. Tarihçe malum ilk medeni devletten beri (Sümer Devleti, M. E. 4000 yıl) Asya'da ve Avrupa'da

⁸ Tarih II, *Orta Zamanlar*, İstanbul 1931, s. 80, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 118,

tesis edilen beyliklerin (prensliklerin), hanlıkların (krallıkların), hakanlıkların (imparatorlukların) çoğunu Türkler kurdu. Bir Türk devleti tarihe karıştı mı, derhal başka bir veya birkaç Türk devleti hayat sahnesine çıkar.”⁹ “Milletin, mevcudiyetini idame için fertleri arasında düşündüğü müşterek rabıta, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini değiştirmiş, yani millet, dinî ve mezhebî irtibat yerine Türk milliyeti rabıtası ile efradını toplamıştır.”¹⁰

Şevket Aziz Bey 1932'deki Türk Tarih Kurumu kongresinde Türk antropolojik yapısı hakkındaki sunumunda diyor ki: “Şimdi canlı Türk fertleri üzerinde yaptığımız incelemeleri söyleyeceğim. Bu araştırmaya göre ortalamanın üstünde bir boy (167,59), brakisefal bir kafa leptosop (ince uzun) bir burun, kulaklar ortalama dediğimiz bir ebatta bulunuyor. Mongol gözü yok. Bu tip Avrupalı denilen Alp adamının tipinin aynıdır. Hiç fark yoktur. Yalnız bize Türk memleketinde çalışan Türk araştırmacısına ve incelemecilerine şimdi bir soru sormak gerekiyor. Avrupalı tip dediğimiz bu tip nereden gelmiştir? Bunu Avrupa'ya mı bağlayacaksınız? Yoksa Avrupa'yı ona mı? Tereddütsüz cevabını derhal verelim ki brakisefal Avrupa bize bağlıdır. Alkışlar.”¹¹ Aziz Şevket Bey'e göre Anadolu kökenli olan Avrupalılara Türkler nasıl medeniyet götürmüş ona bakalım.

“Hun orduları süvarilerden oluşmuştu. Avrupa'da hayatları at sırtında geçen cesur Hunlardan oluşan Türk süvari ordularına karşı çıkabilecek hiçbir millet yoktu. Avrupa baştan başa korku ve dehşet içinde idi. Türklerin karşısında hasım olarak Batı Roma İmparatorluğu ve Bizans vardı. Avrupa tarihçileri, onları asırlarca medeniyetsiz ve barbar olarak tasvir ve tavsif etmişlerdir. Halbuki Hunların kendilerine mahsus irfan, sanat ve medeniyetleri vardı.”¹²

Tarihçiler Türk devletlerini anlatırken Müslüman olmayan Türk devletlerinin Müslümanlar karşısındaki başarılarını öne çıkarmış ve Türklüklerini şöyle vurgulamıştır. “Sulu Kağan 717'den itibaren Araplar ve Tibetlilerle müştereken Çin aleyhine hareketlerde bulundu. Sulu, Arap istilasına karşı kendisinden yardım isteyen Maverünnehir ve Toharistan Türklerinin imdadına koşmayı da ihmal etmedi. Birkaç defa, Maverünnehir ve Toharistan'a kadar giderek Araplarla çarpıştı. Onları birkaç defa mağlup etti ve bir defasında Horasana kadar girdiler.”

⁹ Tarih IV, *Türkiye Cumhuriyeti*, İstanbul 1931, s. 1.

¹⁰ Tarih IV, *Türkiye Cumhuriyeti*, İstanbul 1931, s. 209.

¹¹ Şevket Aziz Bey, *Türk Tarih Kongresi*, Türklerin Antropolojisi, İstanbul 1932, s. 77.

¹² Tarih II, *Orta Zamanlar*, s. 24, 28.

“Karluklar, İslamların Maveraünnehir’deki istila hareketlerine karşı, Karluk Devleti kudreti nispetinde çalıştı; Karluklar Harun Reşit zamanında bir aralık Fergana’yı istila ettilerse de tekrar çekilmeğe mecbur oldular.” “Bu Arap-Hazar mücadelesi Harun Reşit zamanına kadar devam etti. Hazarlar bu Halife zamanında Kafkasya derbendini geçerek Arap ülkesine girmiş ve Musul’a kadar istila etmiş, hilafet merkezi olan Bağdadı bile tehdit eylemişlerdi.”¹³

Resmî tarih anlayışı giderek yaygınlaşmış ve akademik camiada ilgi ve kabul görmüştür. Yoğun bir ideolojik ve Türkçü eğitimden geçen bir kısım tarihçiler devletin bu resmi tezini içselleştirmiş, biraz daha makul zemine kaydırması ve bilimsel kisve adı altında yaygın bir kabule dönüşmüştür. Sonuçta akıl ve bilim dışı bir millî tarihçilik anlayışı yerleşmiştir. Üniversiteler bile çoğu kez bu anlayışa uygun üretim yapmış ve bu ideolojik yaklaşımı yaşatmaya devam etmişlerdir. Yanlış bilgi ve yorumlar ders kitapları aracılığı ile resmi bilgi haline gelmiştir. Bu abartılı, yaygın resmi tarihçiliğin somut göstergeleri şöyle sıralanabilir:

İslamiyet Öncesinde Orta Asya’nın Medeniyette Üstün Olduğu İddiası

Orta Asya’nın bilim ve uygarlık merkezi olduğu iddiası yerini Orta Asya’da yaşayan kavimlerin çok medenî olduğu ve hatta İslamiyet’ten önce Türklerin çok güçlü bir medeniyetleri olduğu şeklindeki bilgiye dönüşmüştür. Orta Asya (Türkistan) coğrafi olarak yaşamaya çok elverişli değildir. Toprakları çok geniş olmakla birlikte su kaynakları kısıtlıdır. İklimi yoğun karasal olup aşırı sıcak ve soğuktur. Türk kavimlerinde İskit, Hun, Avar, Göktürk (Kutluk) Kırgız, Macar, Bulgar, Türgiş, Karluk ve Oğuzlar göçebe ve yarı göçbedir. Dünyanın her tarafında göçebe toplumların uygarlığa katkılarının az olduğu iyi bilinmektedir.

Asırlar boyunca devam eden Türk kavimlerinin göçebelik gerçeği ciddi bir toplumsal mesele teşkil ettiği halde tarihçilerimiz göçebeliği kutsayarak Bozkır medeniyeti gibi içi boş iddialar üretmiştir. Medeniyetin tanımını bilen herkes bozkırda medeniyet olamayacağını bilir. Bugün bile bozkır medeniyeti masalı tekrar edilip durulmaktadır. Halbuki medeniyetin oluşması için gereken iki temel unsur insanların yerleşik hayata geçmesi ve yazıyı kullanmalarıdır. Bozkırda ise ikisi de yoktur veya çok azdır. Şüphesiz bozkır halklarının bir yaşayışı, ürettiği bilgi ve kültürü vardır. Bu birikimi yok sayamayız ama bunu medeniyet gibi ciddi bir kavramla süslemek makul bir açıklama olamaz.

¹³ Tarih II, *Orta Zamanlar*, s. 55, 58, 64.

Orta Asya yaşamaya elverişli olmadığı için Türk kavimleri bölgeyi terk etmiş ve daha çok Avrupa'ya göç etmişlerdir. Avrupa'ya göç eden Türk kavimlerinin Avrupa'ya medeniyet götürdükleri iddiası makul ve inandırıcı değildir. Orta Asya medeniyet kurulacak kadar yaşama-ya elverişli bir bölge idi de Türkler neden anavatanlarını terk ederek Avrupa'ya göç ettiler? Avrupa'ya medeniyet götürecek kadar ileri bir uygarlığa sahip olan Türk halkları medeniyet unsurlarını niye kendi yaşadıkları Orta Asya'nın iç, doğu ve kuzey kesimlerinde hiç inşa etmediler? Bu kadar güçlü bir medeniyete sahip olan Türk kavimleri fethettikleri coğrafyalarda neden kendi benliklerini koruyamadılar? Dil, kültür ve inançlarını kaybederek Avrupalı kavimler arasında asimile olarak yok oldular?

İslamiyet'ten önce Türkler Orta Asya'da hangi değerlere sahipti, neler üretmişler ve Türkler Avrupa'ya neler götürdüler de Avrupa'yı medenileştirdiler. Doğu (Bizans) ve Batı Roma'yı vergiye bağladuktan sonra Romalıları uygar hale getirdiler. Hem medeniyet nasıl bir şey ki at sırtında götürülebilmektedir. Doğrusu Türklerin önemli bir kısmı Orta Asya'da çadırlarda yaşarken Avrupa'da görkemli saraylar vardı. Mesela İstanbul'da surlar, Dikili Taş, Kız Kulesi, Yerebatan Sarıncı ve Ayasofya mevcuttu. Sarayların önemli bir kısmı ve Ayasofya dahil kubbeli yapılardır. Buna rağmen sanat tarihçilerimiz mimaride kubbenin Türklerin çadır sanatından esinlenerek yapıldığını iddia etmişlerdir. Türklerin Avrupa'ya medeniyet unsuru olarak ne götürdüğü sorusuna cevap verilmediği gibi Avrupa'ya göç eden ve Avrupa'ya medeniyet götüren Hun, Avar, Kıpçak, Kuman, Bulgar ve Macar gibi Türk kavimlerinin Avrupa'da neden asimile oldukları sorusunun cevabı da verilememiştir.

Eski Türk toplumlarında yazı yaygın olarak kullanılmamış, matematik, tıp, astronomi ve hatta edebiyat, müzik, askerlik sanatı dahil bir tane bile kitap yazılmış değildir. Bundan dolayı İslamiyet öncesinden uygarlık unsurlarına dair örnekler verilememiştir. İslâmiyet öncesinde Türk kavimlerinin medeniyete katkıları çok az olmuştur. Türk İslam uygarlığına dair bütün güzel örnekler İslami dönemden seçilmiş ve bunun adı da Türk-İslam medeniyeti olmuştur. Böylece İslâmiyet öncesi ile İslami dönemin sentezi yapılmış ve Türk-İslam medeniyeti adı verilmiştir.

Türklerin Müslüman Olmalarının Bir Anlamı Var Mıdır?

Türklerin tarihinde yaşadıkları en köklü değişim ve yaptıkları en büyük devrim Türklerin Müslüman olmalarıdır. Türklerin Müslüman olmaları siyasi hayatlarında, askeri yapılarında, hukuk ve adalet sis-

temlerinde, iktisadi hayatlarında, bilim ve sanatlarında, edebi hayatlarında çok ciddi değişim yapmıştır. Bu değişimin tesirleri İslami dönemde çok yaygın olarak görülmüştür. Bugün de Türklerin kahır ekseriyetleri Müslümandır.

Türkler Müslüman olmak ve İslâm medeniyetini benimsemekle yepyeni yüksek bir kültüre, gelişmiş bir ilim, fikir ve sanat dünyasına girmiş oldular. Sadece dinlerini değil dünya görüşlerini, yaşama biçimlerini ve medeniyetlerini değiştirdiler. Bu değişim sonrasında Türklerin hayatında kayda değer bir ilerleme ve yükselmeye olmuştur. İslâmiyet Türkleri inanç birliği çerçevesinde bir araya getirmiş, farklı kültürler arasında yok olmaktan kurtarmış ve medeniyet âlemindeki seçkin yerlerini almalarını sağlamıştır. En basitinden onları göçebe bir halk olmaktan kurtarmış ve şehirli daha medeni bir millet hâline getirmiştir.

Türklerin tarihinde çok önemli olan İslamlaşma bazı Türk tarihçileri tarafından hafife alınmış, İslamiyet öncesi abartılıp yüceltilirken İslami değerler görmezden gelinmiştir. Bu noktada yapılan en yanlış ve yaygın yargı eski Türklerin Tengricilik, Gök Tanrı inancına sahip olduğu inancıdır. İslamiyet'ten önce Türkler ilkel dinler, büyük Asya dinleri ve Gök Tanrı inancı gibi çok sayıda farklı dinlere inanmışlardır. Bu dinlerden bir tanesi de Gök Tanrı inancıdır. Bu inanca göre evreni ve insanı yaratan bir tanrı vardır ama bu tanrının kitabı, peygamberi ve tapınakları yoktur. Bu tanrı laik bir tanrıdır. Ancak bu tanrıya inanan insanlar, tek tanrıya inanmış olurlar ki bunlar çok ahlaklı, çok temiz insanlardır. Hatta bu inanç o kadar yücedir ki İslam'daki tek tanrı inancına çok benzer. Bu benzerlik sebebi ile Türkler çok kısa sürede Müslüman olmuşlardır. Bu yargı, Türk tarihçilerinin en sakat, en saıncalı ve en komik çelişkilerindedir.

Bu bilgi günümüzde Türklerin resmi ve milli dinleri haline dönüşmüştür. Bu planın gerisinde ise laik Türkiye Cumhuriyeti'ne tarihsel temel bulma kaygısı yatmaktadır. Bu yaklaşım kesinlikle başarıya ulaşmıştır. Bu anlayışa göre Türklerin Müslüman olmalarının Türk tarihinde çok önemli yeri yoktur. Zira Türkler zaten Müslümandı demeye getirilmiştir. Bu konunun diğer bir boyutu ise bir süre sonra İslamiyet, sanki Türklerin milli dini gibi yorumlanmıştır. Türkler olmasaydı İslamiyet olmazdı denilmeye başlanmıştır. Türk tarihçileri İslamiyet öncesinde kayda değer bir medeniyet unsuru bulamadıkları için ümet çağında oluşmuş İslâmi değerlerle bezenmiş her türlü bilgi, kültür ve değer üzerine Türkçü şablon geçirilerek aşırımacı ve anakronik bir yaklaşım sergilemişlerdir.¹⁴

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Bekir Biçer, *Türklerin İslamlaşma Süreci*, Çizgi Yayınları, Konya 2022.

Bu çelişkili, yanıltıcı ve yanlış iddianın devamı olarak ileri sürülen bir başka masal da Türklerin medeni düzeylerinin Müslümanlarla mukayesesi ve bazı konularda Türklerin Müslümanlardan daha ileri oldukları iddiasıdır. Örneğin Türklerin çok güçlü bir aile yapıları vardı, aile ve toplumda kadınının çok saygın bir yeri vardı. Türkler Müslüman olduktan sonra kadınlar saygınlığını kaybetmiş ve eve kapatılmıştır. Bu yaklaşımın devamı olarak çok evlilik konusu sürekli gündemde tutulmuştur. Türklerin İslamiyet'ten önce yüce bir ahlaki değerlere sahip olduğu savunulmuş ve İslami döneme ait birikimler küçümsemiş ve hafife alınmıştır.

Türklerin Savaşçılığı ve Kahramanlığı Meselesi

Türklerin tarihleri boyunca savaşçı oldukları ve kara savaşlarında çok başarılı oldukları çok iyi bilinen bir konudur. İslamiyet'ten önce Türkler Asya ve Avrupa'da çok sayıda devlet ve milletle savaşmışlardır. Ama Türkler en çok kimlerle savaşmıştır? Sorusu da sorulmalıydı. Zira tarihleri boyunca Türk boyları, kavimleri ve devletleri en çok birbirleri ile savaşmıştır. Türkler en kanlı savaşlarını birbirlerine karşı yapmıştır. Başka kavimlere ve dinlere karşı daha hoşgörülü olan Türkler kendilerine karşı çok acımasız olmuş ve büyük kıyımlar yapmıştır. Türklerin kurdukları devletlerin hemen çoğunu yine Türkler yıkmıştır. Hunlar ve sınırlı ölçüde Göktürkler hariç tarihin hiçbir döneminde Türk birliği sağlanamamış ve Türkler bir bayrak altında yaşamamıştır. Türk tarihini okuyan herkes bilir ki kimi zaman Türk tarihi Türklerin Türklerle savaşından ibaret olmuştur. Şüphesiz Türk tarihi sadece Türk kavimlerinin birbirleriyle savaşmasından ibaret değildir ama savaşlar tarih içinde daha önemli bir yer tutmaktadır.

İslamiyet öncesi Türk tarihinde Türk-Çin ilişkileri önemli bir yer tutmuştur. Türk devletleri güçlendikleri zaman Çin'i işgal edip egemenliği altına almıştır. Bazı Türk kavimleri çoğu zaman Çin'in iç işlerine karışmış ve yönetimlerine müdahale etmişlerdir. Bazen de Çin'in zayıf anında topraklarına yerleşmek için mücadele etmişlerdir. Göktürk Kitabelerinde Türklerin Çinlilere karşı uyarılmalarına rağmen bazı Türk kavimleri bu uyarıya aldırış etmemiş ve Çinlilerin güzel sözlerine, hanımlarına ve ipeklerine aldanmışlardır. Bunun sonucu olarak Çin'e yerleşen Türk kavimleri zaman içinde benliklerini kaybederek Çinleşmiştir. Türk kavimleri zayıflayıp iç savaşa girdikleri zaman ise Çin'den yardım alarak iç savaşları sürdürmüştür. Bağımsız devlet olma aşamasına gelince askeri ve siyasi destek bulmak ve meşruiyet kazanmak için sürekli Çin'den diplomatik, askeri ve siyasi destek ara-

yışına girmişlerdir. Sanki bağımsız olmanın ön şartı Çin'in onayını almak gibi davranmışlardır.

Türk kavimlerinin Avrupa'daki savaşları da benzer özellikler taşımıştır. Avrupa'ya giden özellikle Hun, Avar, Bulgar ve Macar gibi kavimler önemli zaferler kazanmıştır. Ancak savaşları kazanıp yerleşik hayata geçince Avrupa kavimleri arasında asimile olmuşlardır. Hatta Bizans İmparatorluğu birçok Türk kavmini paralı asker olarak kullanmış, birbiri ile savaşmış ve birbirine kırdırılmıştır. Sonuç olarak Türkler savaşçıdır evet ama Türklerin savaşlarından kimler neler kazanmıştır sorusunun cevabı da verilmelidir.

Türk Devletlerinin Kutsanması ve Millî Devlet Efsanesi

Türk devleti varlığını, gücünü ve meşruiyetini yaradılıştan alır. Kadim Türk düşüncesinde yaradılış efsanesi, aynı zamanda devletin kuruluş efsanesiyle de ilgilidir. Türklerde Kut inancı çok yaygındır. Kut, iyilik getiren şey, baht, talih ve uğur anlamlarına gelmektedir. Moğol, Altay ve Türk kavimlerinde ise yaşam gücü, kutsal enerji anlamlarına gelen inanç sistemine de kut denmektedir. Kut inancına göre Türk devletlerinin başında olan insanlar kendilerine bu görevin tanrı tarafından verildiğine inanmaktaydı. Kut inancı İslam öncesi ilk Türk devletlerinde ortaya çıkan ve hakana ülkeyi adaletli bir şekilde yönetmesi için bu görevin kan yoluyla tanrı tarafından verildiğine olan inançtır.

Kut'un (devlet kudreti/kısmeti) ilahi niteliği, Türk devletine atfedilen kutsallığın önemli bir unsurudur. Türk tarihçilerine göre devlet tanrısallığın doğrudan taşıyıcısı değildir. Töre ve devlet, Gök tarafından kut verilmiş olan kağanın iradesiyle kurulmuş dünyevi bir olgudur. Türk tarihinde Türk adını ilk defa kullandığı için Türklerin altın çağı Göktürkler dönemidir. Kişinin hakan olmasının ön şartı Kut sahibi olmasıdır. Ancak hakanın bütün çocukları Kut inancına sahip olduğu için hakan olma hakları vardır. Bu durum ülkenin hakanın çocukları arasında paylaşılmasına ve devletin yıkılmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden Türk devletleri uzun ömürlü olamamıştır. Buradaki çelişki şudur, devlet kurulması Kut inancı ve kutsal yapının inşası olarak açıklamak aynı zamanda devletin yıkılmasını da meşrulaştırmaktadır. Kut inancı devletin yıkılışını da meşrulaştırılmış, Türk devletlerinin yıkılışından ise iç içelerimize karışan Çinliler sorumlu tutulmuştur. Türk devletleri sürekli içeriden parçalanmış ve yeni devletler kurulmuştur. Sonra da kendi devletlerini yıkmak çok önemli marifetmiş gibi biz yüzlerce devlet kurduk diye övünmüşlerdir.

Türk kavimleri boylar şeklinde örgütlendiği ve çoğu zaman göçebe olarak yaşadıkları için organize olmaları ve teşkilatlanmaları kolay olmuştur. Bu hal aynı zamanda kurulu devletlerin yıkılmasını da kolaylaştırmıştır. Türklerin fitraten devlet kurmaya eğilimli oldukları kabul edilmektedir. Bu noktadaki saçmalık ise Türklerin tarih boyunca millî devletler kurdukları ve hep milliyetçi oldukları iddiasıdır. Örneğin İsmail Hâmi Dânişmend'e göre: "Avrupa kültür dairesinde ancak 19. asırdan itibaren belirmeye başlayan milliyet fikri, Türk kültür tarihinde İslamiyet'ten evvelki devirlere dayanacak kadar eski ve Müslümanlıktan evvel ve sonra muhtelif vesikalar üzerinde tespit edilebilecek kadar vazih ve kuvvetli bir şuur halindeydi." Türklerin erken dönemlerden itibaren milli devletler kurdukları ve milliyetçi oldukları iddiası tarihçilerimiz arasında çok yaygındır. Halbuki modern zamanlar öncesi milli devletlerin olmadığı çok iyi bilinen bir konudur.

Devlet, siyasal anlamda bütün dünyada üretilmiş bir siyasi organizasyondur. Devletlerin tarihsel ve toplumsal temelleri vardır. Devletin kutsanması, kral ve hakanların saray çevresi aracılığı ile dokunulmazlık zırhına bürünme çabasıdır. Devlet, kutsal ve dokunulmaz olamaz. Türklerin üç bin yıllık devlet geleneğinde önce Kut inancı, sonra padişah ve halifelerin yeryüzünde tanrının gölgesi oldukları inancı ve en son olarak ta Türk milliyetçiliğinden beslenen ulus devlet fikrinin ve devletin kutsanması modern zamanlarda kabul edilebilecek makul bir yorum ve yaklaşım olamaz. Devlet şüphesiz gereklidir ve vazgeçilmezdir ama devlet kutsal değildir. Bilge insan Yusuf Has Hacip 'insanı yaşat ki devlet yaşasın' diyerek insanı devletin önüne almıştır. Devletin kutsallaştırılması tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de zorba sultan ve diktatörlüklerin doğuşuna ve beslenmesine hizmet etmiştir.

Üç Bin Yıllık Devlet Tecrübemiz mi Var?

Türkler tarih boyunca Türk adı veya başka adlarla, Asya veya Avrupa'da çok sayıda devlet kurmuş bir millettir. Ancak bu devletler arasında çok az tarihsel devamlılık söz konusu olmuştur. Çünkü çoğu zaman yakın coğrafyalarda birbirinden farklı devletler kurulmuş ve bu devletler sürekli birbirleri ile savaş içinde olmuştur. Ancak son bin yıllık dönemde bir devamlılıktan söz edilebilir. Özellikle Anadolu Selçukluları, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti arasında az da olsa bir devamlılık söz konusudur. Her ne kadar bu devletleri kuran halk (millet) aynı halk ise de bu devletlerin birbirlerinin siyaseten devamı olmakla birlikte ortak bir tecrübe edindikleri ve bunu paylaştıklarını söylemek çok zordur. Bu bilgiyi doğrulayacak örnekler çok azdır.

Çünkü mesela Osmanlı devletinde mutlakiyetten meşrutiyete geçiş bir devamlılık olduğu kadar kırılmadır. Özellikle II. Meşrutiyet devrinde İttihatçıların politikaları eski geleneğin devamı değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu II. Meşrutiyet'in devamı olarak görülebilir ama bu Osmanlı mirasının da reddi anlamına gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı mirasını reddetmiştir. Türkiye'de her on yılda bir darbe olmuş ve Cumhuriyetin kurumsal hafızasına bile zarar vermiştir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel hafızası ve güçlü bir devlet geleneği yoktur. Ancak özellikle 1950'lerde Demokrat Parti döneminden itibaren Türkiye halkı Osmanlı mirasına sahip çıkmış kopuşu zihinsel olarak bile olsa devamlılığa dönüştürmüştür. Sonuç olarak söylemek gerekirse Türkiye Cumhuriyeti devletinin tarihsel hafızası ve devlet aklı yoktur. Devlet aklı olarak bilinen sadece milleti ifsat etmek için çalışan derin devlet değil çukur devlet tecrübesi vardır.

Türk Milliyetçiliğinden Kürt Milliyetçiliğine

Osmanlı Devleti bir imparatorluktu, çok, dinli, çok dilli ve çok kültürlü idi. Türkiye Cumhuriyeti Osmanlıların devamı olarak Osmanlı bakiyesi üzerinde kuruldu. Misak-ı Milli'nin sınırları çizilirken Anadolu'da Türk, Kürt Çerkez gibi Müslüman kavimlerin birlikte yaşadıkları coğrafya esas alınmıştı. Türklere sonra Anadolu'daki en kalabalık nüfus Kürtlerdi. Kürtler Anadolu'nun doğusu ve güneyinde, Suriye'nin kuzeyinde, Irak'ın kuzeyinde ve İran'ın batısında yaşıyorlardı. Mustafa Kemal, Kürt gerçeği en iyi bilen kişilerden birisi idi. Çünkü Misak-ı Milli sınırlarını kendisi çizmişti. Muş ve Bitlis'in kurtarılmasında Kürt aşiretlerden yardım almıştı. 1916 yılında Doğu'da çok sayıda şeyh, ağa ve alimle irtibat kurmuştu. Doğu cephesi komutanı iken Diyarbakır'da Cemil Paşazâdelerin konağında aylarca misafir olmuştu. I. Dünya Savaşından sonra Kürtler arasında Kürt milliyetçiliğinin yayıldığı ve İngiltere'nin Orta Doğu'da bir Kürdistan devleti kurmak istediğinin farkındaydı.

Mustafa Kemal Millî Mücadele'ye başladığı zaman Anadolu'daki bütün din adamlarına, alimlere, şeyhlere mektuplar yazdı ve onları bağımsızlık için ortak mücadeleye çağırdı. Kürdistan şeyhlerine adıyla, Kürt şeyhlerini de Millî Mücadeleye davet etti ve önemli destek aldı. Mesela Cemil Paşazâdelerden Mustafa Diyarbakır ve bütün bölgede Millî Mücadele'ye destek oldu. Sadece Kürt milliyetçisi bir grup aydın Millî Mücadele'ye karşı İngilizlerden destek alarak mücadele etti. Milli meclis açılınca Kürtler temsilci gönderdiler. Kurtuluş Savaşına çok sayıda Kürt, asker olarak katıldı. Mustafa Kemal, Misak-ı Milli'de Amas-

ya Görüşmelerinde (Protokol) ve 1922 İzmit konuşmasında Kürtlere önemli yer vermiştir.

Mustafa Kemal'in millî sınırlar çizilirken en hassas olduğu konulardan biri Musul meselesi ve Kürtler konusu idi. Ona göre Musul bir vatan meselesi idi. Musul millî sınırlara dahil edilemezse İngilizlerin burada kurduracağı bir Kürt devleti ve Kürtçülük Türkiye'ye sirayet edebilirdi. Bunun için Mustafa Kemal, Amasya Protokolü, BMM'de millî sınırları açıklarken ve Lozan Barışı sürecinde Kürtler konusunu sürekli gündeme getirmiştir. Ona göre Musul ve bütünüyle Kuzey Irak Türkiye'ye dâhil olmalıdır. Gerekirse Anadolu'da Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde Kürtlere kültürel haklar verilebilir. Hatta bazı bölgelere muhtariyet verilebilir diye de söylemiştir. Ancak Lozan Barış Antlaşmasından sonra Kürtlere karşı tutumu çok farklı olmuştur. Mustafa Kemal'in korktuğu ve sakındığı durum yani Kürtçülük sorunu ile bugün Türkiye karşı karşıya gelmiştir.

Sonuç

I. Dünya Savaşından sonra yıkılan Osmanlı İmparatorluğunun yerine Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması büyük bir başarı ve kazanımdır. Cumhuriyet, 100. Yılında bu kutlamayı hak etmektedir. Ancak kutlamalar kutsama kapsamına alınmamalıdır. Kutlama yapılırken yüz yılın muhasebesi de yapılmalıdır. XX. yüzyılda bütün dünyada millî devletlerin egemen olduğu iyi bilinen gerçektir. Türkiye Cumhuriyeti de bir millî devlettir. Yeni kurulan millî devletin yeni yönetimi tanıtmak, benimsetilmesi ve kabul görmesi için çalışması gerekiyordu. Bu gerçeklik anlaşılabilir bir durumdur. Ancak başta tarihçilik anlayışı olmak üzere cumhuriyetçiler, inkılapları yaparken toplumun dini, siyasi ve etnik yapısını göz önünde bulundurmaları gerekiyken aceleci, tepkisel ve zora dayanan bir sistem kurmuşlardır. Özellikle milliyetçi politikanın dozajı ayarlanamamış zaman zaman ırkçılığa kaçan politikalar olmuştur. Hayata, topluma ve tarihe ideolojik olarak bakıldığı için bütün sorunların çözümü ideolojik perspektifte ele alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunu tamamladıktan sonra kendisini öz eleştiriye açabilmeli ve bazı icraatlar gözden geçirilebilmeliydi ancak böyle bir süreç yaşanmamıştır. İçeriden yapılan ciddi eleştiriler bile ihanetle suçlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ideolojik ve hayalci politikası yüzyıl sonra Türkiye Cumhuriyeti ve Türk dünyasında iki büyük sorunun doğmasına sebep olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Atatürk'ün laiklik ve milliyetçilik politikasına temel ilke olarak benimsemiş ve tavizsiz bir şekilde uygulamıştır. Ancak halkın büyük çoğun-

luğu dindardı, üstelik Türkiye’de kendini Kürt kabul eden yoğun bir Kürt nüfusu mevcuttu. Türkü ve laik politikanın devlet erkini kullanarak yerleştirmeye çalışması ülkede laiklik mağduru ve laiklik karşıtı bir kesimin doğmasına yol açmıştır. Kürtler arasında ise zaman içinde Kürtçülük düşüncesi oluşmuş, gelişmiş ve örgütlenerek siyasal bir güç haline gelmiştir. Böylece önce Kürt sorunu, arkasından terör sorunu doğmuş ve Türkiye’nin milli birliği tartışılır hâle gelmiştir.

Türk dünyasını ilgilendiren en önemli sorun ise harf inkılabı ve dil alanında yapılan yeniliklerdir. Şöyle ki XX. yüzyılın başına kadar Anadolu, Kafkasya ve Türkistan dahil bütün Türk coğrafyasında Osmanlıca olarak bilinen dil ve sınırlı ölçüde alfabe kullanılıyordu. Harf İnkılabı ile ortak alfabe kullanma zemini kalmadı. Bütün Türk dünyasında kullanılan ortak kelimelerin önemli bir kısmı dili sadeleştirme adına Türkçeden atıldı. Buna karşılık Rus işgali altındaki bölgelerde ise Kril alfabesi kullanıldı. Böylece Türk dünyasının ortak kullanabileceği bir dil imkânı zayıfladı. Bugün Bağımsız Türk Devletler Topluluğu iletişim dili olarak Rusçayı kullanmaktadır. Buna ilaveten Türkiye’de doğan milliyetçi tarih yorumu Orta Asya’da yaşayan Kazak, Özbek, Kırgız ve Türkmenleri kuşatamamış ve hoşnutsuzluklara sebep olmuştur. Bu durum Türk dünyanın birleşmesi önünde önemli bir engel olarak durmaktadır.

Kaynakça

- Atatürk’ün Bütün Eserleri*, C.VI, s. 407-412.
- Biçer, Bekir, *Türklerin İslamlaşma Süreci*, Çizgi Yayınları, Konya 2022.
- Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, edit, N. Bayramoğlu- K. Güran, Kaynak Yayınları, Ankara 2015, s. 39, 30.
- Hanioğlu, M. Şükrü, *Atatürk Entelektüel Biyografi*, Bağlam Yayınları, İstanbul 2023, s. 637-638.
- Parla, Taha, *Türkiye’de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları*, c. 1, İletişim Yayınları, İstanbul 1991, s. 34, 35.
- Şevket Aziz Bey, *Türk Tarih Kongresi*, Türklerin Antropolojisi, İstanbul 1932, s. 77.
- Şimşek, Ahmet – Aslan, Funda, “Milliyetçi Tarihten Milli Tarihe”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 40 Ocak – Şubat 2014, s. 6, 7.
- Tarih II, *Orta Zamanlar*, İstanbul 1931, s. 1.
- Tarih IV, *Türkiye Cumhuriyeti*, İstanbul 1931, s. 1.